

## Náučný chodník Aba Lehota



Kraj:	Nitriansky
Okres:	Nitra
Geomorfologická jednotka:	Podunajská pahorkatina
Geologická jednotka:	neogénna panva
Chránené územie:	žiadne
Prístup:	bus Lehota
Východisko:	Obecný úrad Lehota
Trasa:	okolím obce Lehota
Dĺžka:	12 km
Čas prechodu:	3 h
Počet zastávok:	5 (celkovo má byť 17)
Náročnosť:	nenáročná trasa

**Zameranie chodníka:** historické, agrárne

**Typ chodníka:** samoobslužný, okružný, obojsmerný, peší, celoročný

**Nadväznosť na turistickú značku:** nie je

**Rok otvorenia:** 2013

**Aktuálny stav:** Chodník je dlhodobo vo výstavbe. Informačné panely sú v dobrom stave.

**Textový sprievodca:** nie je

**Kontakt:** Obecný úrad Lehota, Lehota 145, 951 36 Lehota

**Poznámka:** Náučný chodník je pomenovaný po zakladateľovi Lehoty, komesovi Aba z rodu Hunt-Poznanovcov (1303). Chodník nie je vyznačený v teréne.

## Využitelnosť pre školy

Náučný chodník je vhodný pre terénne vyučovanie v obmedzenej miere.

## Čo sa oplatí vidieť na trase náučného chodníka a v okolí

**Lehota.** Obec západne od Nitry v Podunajskej (Nitrianskej) pahorkatine. Je známym pútnickým miestom, čo súvisí so zázračným úkazom zjavenia sa Panny Márie v roku 1868, keď obyvatelia obce vzali do služby za pastiera oviec 16-ročného Jozefa Dobrovoľného, sirotu z Rakovic. V minulosti bola na tomto mieste bohatá pastvina a Jozef sem chodil pásť svoje stádo. Nemal ani 20 rokov, keď spozoroval zjavenie Panny Márie. Zjavila sa mu na mieste dnešnej studničky a priala si byť v tejto lokalite uctievaná púťami. Zrejme pre jeho mladý vek a nevzdelanosť neuposlúchol jej prosbu. Panna Mária sa Jozefovi pripomenula i po druhýkrát, v miestnom kostole, ani to ho však neprimälo organizovať púte ku *kaplonke* (kaplnke). Po čase sa z neskúseného chlapca stal známy remeselník pôsobiaci v Piešťanoch. Vo svojej práci vynikal, avšak v osobnom živote ho postihli viaceré nešťastia. Počas tretieho manželstva na neho doľahol ďalší kríž, kedy ťažko ochorel. Vtedy sa obrátil o pomoc k Panne Márii. Zjavila sa mu vo sne, pripomenula mu lehotskú *kaplonku* a prameň, ktorý ho z choroby vylieči. Spomenula aj svoje dávne pranie byť uctievaná púťami v Lehote pri *kaplonke*. Jozef tento raz prosbu vypočul, dal si priniesť vodu z prameňa a uzdravil sa. Následne oznámil širokému okoliu, že sa mu zjavila Panna Mária na vršku nad Lehotou, kde sa budú na jej počesť každoročne 30. apríla organizovať púte. Odvtedy každý rok prichádzali púte z Piešťan 29. apríla a vracali sa späť 1. mája. Po rozšírení tejto udalosti sa k pútnikom pridali aj ostatní veriaci zo západného Slovenska, čím púte k miestnej *kaplonke* nadobudli regionálny až celokrajský význam. Kaplnka leží na južnom okraji obce a je od nej krásny výhľad.

**Drevené sochy.** Staré, poškodené a vyrezané stromy v obci Lehota žijú vďaka rezbárovi Ondrejovi Práznovskému. Z vyrúbaných stromov zhotovil doteraz osem sôch, z ktorých každá má svoju históriu. Neďaleko pútnického miesta, kaplnky, stojí Včela - symbol života. Pod sochou anjela strážneho s Pannou Máriou na cintoríne horia denne sviečky. Pred kultúrnym domom v Lehote je umiestnená socha ženy s dieťaťom v lehotskom kroji s džbánom, z ktorého ponúka vylisovaný olej. V chotári Lehoty sa v minulosti pestovalo konope, z ktorého sa lisoval olej. Preto Lehoťania dostali prezývku olejári. Rezbár Práznovský, bývalý starosta Lehoty, vytvoril už vyše tisíc diel. Vystavené sú aj v Grécku, Maďarsku, Česku, Luxembursku, Nemecku, Rusku, Chorvátsku, Rakúsku, USA i vo Francúzsku. V Hriňovej stoja jeho tri sochy - dvojmetrový fujarista, štvormetrový Bača s heligónkou a Janko Hraško v lyžici. Za svoj najväčší úspech považuje výstavu, ktorú usporiadal v nemeckom Ostenburgu, kde na mieste urobil z kameňa a samorastu sochu Hitlera omotaného do ostnatého drôtu.

**Bývalá nemecká radarová základňa.** V extraviláne juhozápadne od obce Lehota bola počas druhej svetovej vojny v rokoch cca 1941 - 1945 vybudovaná nemecká radarová základňa, jediná v hraniciach vtedajšieho Slovenského štátu. Nachádzala sa vedľa cesty vedúcej vpravo od hradskej z Lehoty do

Nitry za kopcom nad Lehotou pri kóte 246. Je to najvyššie položený bod v širokom okolí Lehoty, odkiaľ možno voľným okom vidieť až na územie Maďarska (Tatabánya), Rakúska (Hundsheimské vrchy nad Hainburgom), Kamzík nad Bratislavou a komíny Slovnaftu a tiež Považský Inovec, Topoľčiansky hrad, Klák, komín Veľké Kostolany, Oponický hrad. Šlo o ťažkú radarovú základňu 1. triedy. Tunajší rádiolokátor bol jedným z najdôležitejších prístrojov protivzdušnej ochrany Nemeckej ríše. Slúžil hlavne na navádzanie stíhacích lietadiel. Pred príchodom frontu Nemci základňu evakovali a technickú časť rozobrali. Zostali po nej len betónové základy (sú tam dodnes), železný stožiar a drevené baraky.

**Krypta nad Lehotou.** Dominanta krajiny východne od obce Lehota na mieste s výhľadom do okolia. Vznik stavby je spätý so zrušením poddanstva a následnou komasáciou pôdy v 19. storočí, kedy sa na území Rakúsko-Uhorska sceľovali pozemky. Komasáciu v Lehote vykonával v rokoch 1875 - 1878 nitriansky zememerač Sándor Mész (alebo aj Alexander Nész), ktorého vyhládka nadchla natolko, že si ju vybral ako miesto svojho posledného odpočinku.

**Podunajská pahorkatina.** Rozsiahly geomorfologický celok v juhozápadnej časti Slovenska medzi Pezinkom a Trstínom na západe, Šahami a Štúrovom na východe, Sencom, Sereďou, Novými Zámkami a Dunajom na juhu s jazykovitými výbežkami k severu pozdĺž riek k Novému Mestu nad Váhom, Bánovciam nad Bebravou, Zlatým Moravciam, Pukancu a Sebechlebom, tvoriaci severnú a severovýchodnú časť Podunajskej nížiny. Na juhu susedí s Podunajskou rovinou, na západe ju ohraničujú Malé Karpaty a Považské podolie, zo severu do nej prenikajú ďalšie jadrové (Považský Inovec, Strážovské vrchy, Tribeč, Hornonitrianska kotlina) a na východe vulkanické geomorfologické jednotky (Pohronský Inovec, Štiavnické vrchy, Krupinská planina a Burda). Podunajská pahorkatina sa rozprestiera v oblasti dolných tokov Váhu, Nitry, Žitavy, Hrona a Iplá (tvoriaceho s Dunajom na juhovýchode slovensko-maďarskú štátnu hranicu) v nadmorských výškach od 103 m (povyše ústia Iplá do Dunaja) do zhruba 400 m (severovýchodne od Pukanca v cípe zabiehajúcom pozdĺž Sikenice hlboko do Štiavnických vrchov). Povrch pahorkatiny je hladko modelovaný, striedavo rovinný - na nivách a terasách vodných tokov (hliny, piesky, štrkopiesky) či sprašových tabuliach (spraše, sprašové hliny) - a mierne zvlnený až zvlnený - na širokých a plochých chrbtoch so svahmi plytkých i hlbokých dolín a úvalín na erózo-denudačne rozčlenených zvyškoch neogénnych morských a jazerných akumulácií (íly, piesky a štrky), prolúviálnych kužeľoch pod úpäťami susediacich pohorí (ostrohranný skelet, zvetralé valúny), ostrovoch naviatych pieskov či vulkanických tufov alebo na miestach postihnutých nerovnomernými tektonickými pohybmi, ktoré sa prezentujú mozaikou lokálnych (zamočiarených) znížení a (zalesnených) vyvýšení a náhlymi (pravouhlými) záломami riečnej siete. V dôsledku tejto pestrosti reliéfu so striedajúcimi sa nápadnými, prevažne severo-južným smerom pretiahnutými paralelnými vyvýšeninami a zníženinami sa člení pahorkatina na 11 geomorfologických podcelkov - dielčích pahorkatín (Trnavská, Nitrianska, Žitavská, Hronská a Ipeľská) a nív (Dolnovážska, Nitrianska, Žitavská, Hronská, Čenkovská a Ipeľská). Neogénne sedimenty, prekryté sprašami a sprašovými hlinami tvoria materskú horninu černozezí a hnedozezí, patriacim k najúrodnejším pôdam Slovenska. Okrem na nich pestovaných obilnín a olejní tu má výborné prírodné podmienky a dlhú tradíciu aj vinohradníctvo. Lesy sa prakticky nezachovali, s výnimkou miniatúrnych lokálnych zvyškov historických dúbav či dubohrabín či ostrovov na menej úrodnom podloží (štrky, vulkanity). Na tektonické poruchy viazané prirodzené teplé a studené minerálne pramene (Dudince, Santovka, Levice, Piešťany) dopĺňajú umelé geotermálne pramene (vrty) (Štúrovo, Podhájska, Polný Kesov).

## Názvy (dosiaľ vybudovaných) informačných panelov

3. Kaplnka Panny Márie
4. Vinohradníctvo
5. Nemecká radarová základňa

6. Žatva a dožínky v minulosti
7. Krypta nad Lehotou
8. Stará pánska tehelňa v Lehote





